Praktijkcarrousel
Focus op schrijven

Anneleen Mulder - IK Ontwikkel

Esther van Huisstede - Leerkracht PO/ Master student taalbewust lesgeven

landelijk netwerk taal

Geschiedenis & schrijven

- **Tijdzaken**
- **Aantekeningen maken**
  - Mindmap
  - Corell-methode
  - Schrijven in schrift
  - Venn-diagram
  - Visualiseren
- **Informatie verwerken**
  - Kwartet
  - Nieuwsbericht
  - Dagboekfragment
  - Speech
  - Verhaal
- **Open vragen & schrijfkaders**

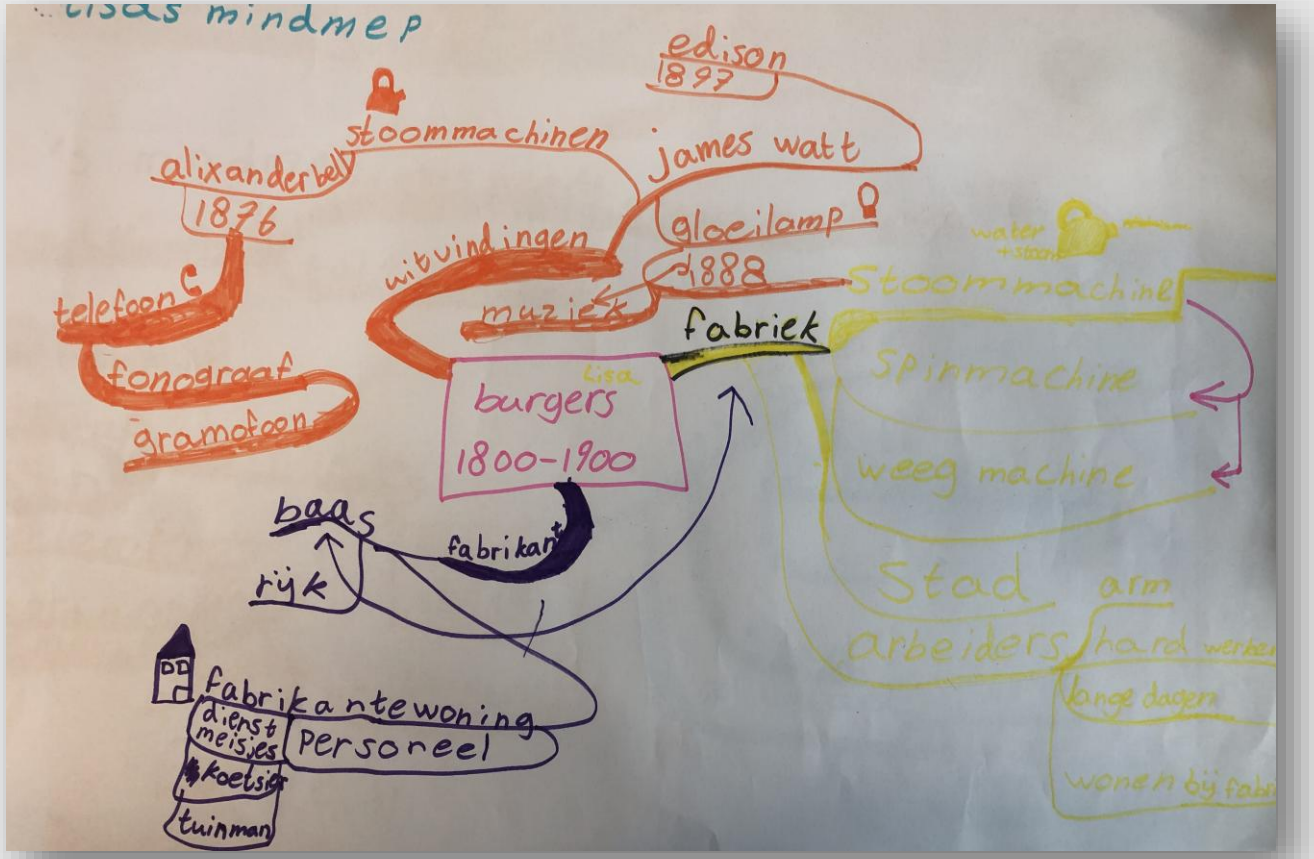

De handel in de Gouden Eeuw

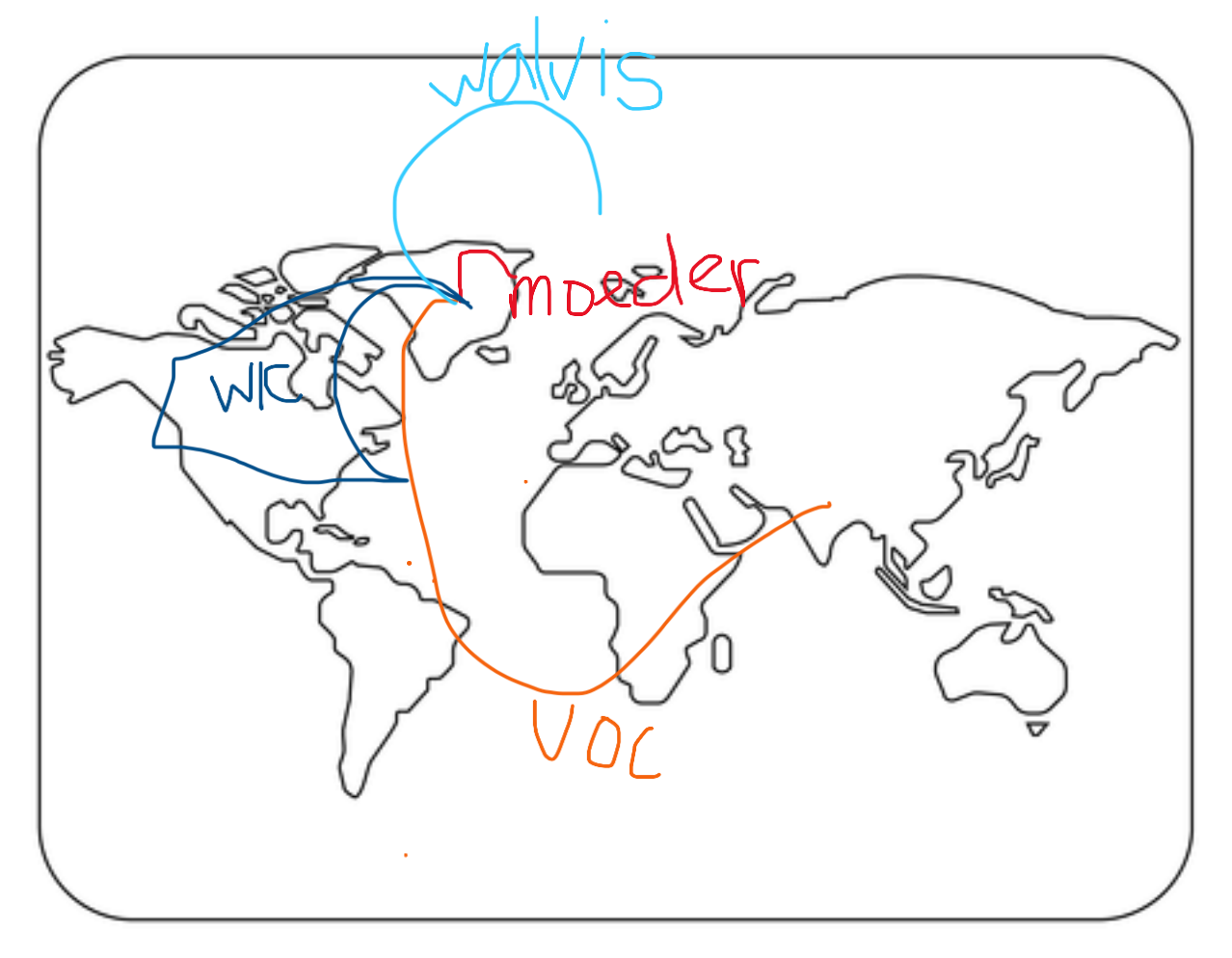

De Belgische Revolutie 1830

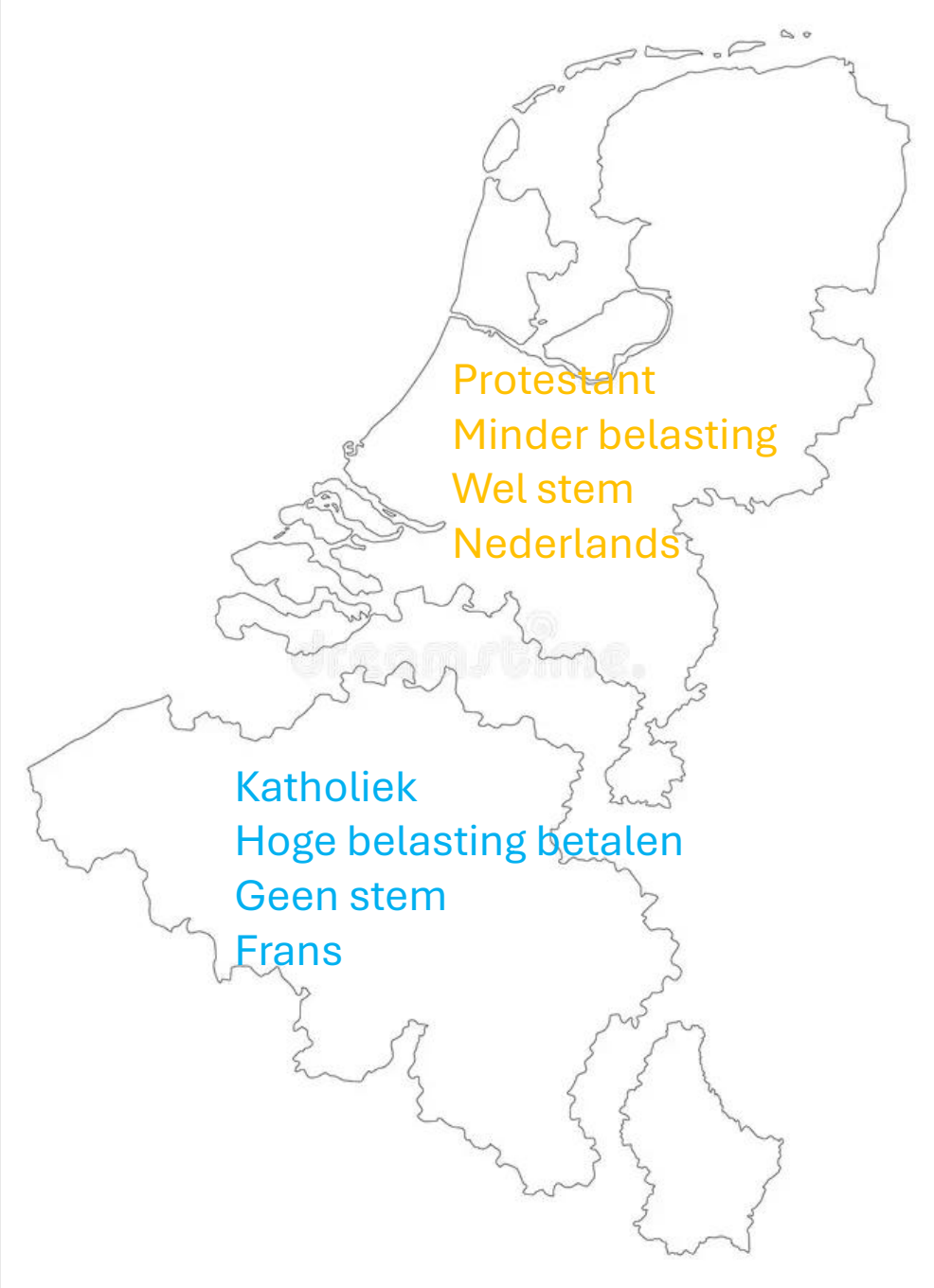

Speech
De watersnoodramp

- Voorlezen
- Bronnen
  - Lessen uit de methode
  - Canon van Nederland
- Aantekeningen
  - Mindmap
- Herdenkingsmonument
  - Voor wie
  - Kenmerken
  - Schetsen
- Speech
  - Wat is een speech, voorbeeld bekijken, kenmerken noteren
  - De feiten
  - Toelichten van je monument
- Onthulling van het monument
  - Ouders uitgenodigd
  - Het nationale monument bekeken

Speech
De watersnoodramp

Ik ontwikkel **taal***

Taalbeschouwing
Lezen
Schrijven
Mondelinge taal

Ik ontwikkel **Wereldwijs**

Oriëntatie op jezelf en de wereld
Kunstzinnige oriëntatie
Burgerschap
Digitale geletterdheid
Engels

Ik ontwikkel **rekenen***

Getalbegrip
Getalbewerkingen
Verhoudingen
Meten
Meetkunde
Verbanden

Ik ontwikkel **in beweging**

Ik leef en leer vanuit een **stevige basis**

Ik leer voor het leven (levensvaardigheden)
Ik leef om te leren (leervaardigheden)

ik ontwikkel

Tijd
Ruimte om mij heen
Natuur
Samen leven
Techniek en natuurkunde
Wat een verandering
Lang, lang geleden
Jagers en boeren
Grieken en Romeinen
De Middeleeuwen
Gouden tijden?
De wereld in oorlog
Onderweg
Ik kom je helpen
Wijkbekijkers
Mijn stad of dorp
Dit is Nederland
Samen in Europa
Reis om de wereld
Ben ik dit?
Wat groeit daar?
Op je gezondheid!
Eten en gegeten worden
Zin in zintuigen
Natuurlijk evenwicht
In levenden lijve
Familie, vriendschap en ik
Waar ik woon
Allemaal anders
Uit de kunst!
Waar geloof ik in?
Moderne kunst
Wie is de baas?
Wat een kracht!
Klussen en bouwen
Kunnen wij het maken?
Wat een weer!
Knap gebouwd!
Knappe koppen
Van idee tot product
Padlet • ik ontwikkel

Padlet

IK Ontwikkel • 9 uur

Dit is Nederland

Wereldwijs

Doelen

Doelenkaart Stap 15 - 20

DOCX

Kaart Ww 02 Ruimte Dit is Nederland 15-20 (2)

Opmerking toevoegen

Werelddoelen

17 doelen die je deelt

17 Werelddoelen moeten ervoor zorgen dat de wereld in 2030 een betere plek is om te leven. Voor iedereen. Dit thema leent zich ervoor om bijvoorbeeld aan de slag te gaan met:

#7 Betaalbare en schone energie

#9 Veilige infrastructuur en beschikbare kennis voor iedereen

#12 Duurzame productie en consumptie

#13 Klimaatverandering stoppen

#14 Gezonde oceanen, zeeën en rivieren

Canonvensters

De watersnood

canonvannederland.nl

De watersnood

Opmerking toevoegen

De Beemster

canonvannederland.nl

De Beemster

Opmerking toevoegen

Willem van Oranje

canonvannederland.nl

Willem van Oranje

Opmerking toevoegen

Haven van Rotterdam

Wereldwijze praktijken

Reisbureau: 'De twaalf provincies'

Opmerking toevoegen

Nieuw in Nederland?

We maken een kennismakingsboek, -spel of -museum voor mensen die nieuw in Nederland zijn.

Opmerking toevoegen

We ontwerpen een monument voor de watersnoodramp

Voorlezen: 'De zee kwam door de brievenbus'.

Bespreken en filmpjes canonvenster: Watersnoodramp. Kinderen maken aantekeningen, bijvoorbeeld in de vorm van een mindmap.

Ontwerpen monument:

- voor wie?
- welke kenmerken?
- eerst schetsen, daarna uitvoeren (op schaal)

Verbind doelen van: Ik ben hand vaardig.

Schrijf een toespraak:

- eerst een goed voorbeeld bekijken en samen een lijstje maken van de kenmerken van

Boeken en teksten

Nederland (inhoud boek)

DOCX

Nederland boek

De inhoud van het bekende boek 'Nederland' van Charlotte Dematons. Per bladzijde staat geïnventariseerd:
- welke kinderliedjes zie je?
- welke canonvensters zie je?
- wat wordt er gegeten op de afbeelding?
- welke bezienswaardigheden zie je?

Opmerking toevoegen

Holland op z'n mooist

bol.com

Kunstprentenboeken - Holland op z'n mooist, Charlotte Dematons | 9789025867539 | Boeken | bol.

Afbeeldingen en filmpjes

Timmyland

schooltv.nl

Schooltv: Programma - Timmyland

Tim den Besten onderzoekt hoe je de baas wordt van je eigen land. Hij ontdekt de waarden van een democratie en een dictatuur, een vrolijke manier om leerlingen te laten kennismaken met dit thema.

Inclusief link naar lesmateriaal, gemaakt in samenwerking met Prodemos:
ProDemos maakt lesmateriaal bij VPRO-serie Timmyland - ProDemos - ProDemos

Opmerking toevoegen

Rondje Nederland

schooltv.nl

Schooltv: Programma - Rondje Nederland

Een serie van Schooltv

Opmerking toevoegen

Nederland van boven

Activiteiten

Ganzenbord - topografie oefenen

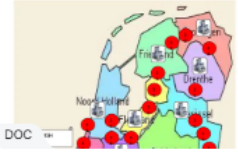

DOC

ganzenbord topografieNL

Opmerking toevoegen

Diverse filmpjes & kijkvragen

DOCX

rondje Nederland

Opmerking toevoegen

Op vakantie: venndiagram vroeger en nu

DOCX

nederland vakantieland venndiagram 1

Woordenschat

Een nieuw stukje Nederland

DOCX

Een nieuw stukje Nederland Woordveld

Opmerking toevoegen

Woordzoeker typisch Nederlands

DOCX

woordzoeker

Opmerking toevoegen

De kaart

DOCX

Woordveld De kaart

Opmerking toevoegen

Sectie toevoegen

ik ontwikkel

Zie ook:

[Taal en Wereldwijs | IK Ontwikkel PO-SBO-SO-opvang]

Wereldwijs

Mijn stad of dorp

Stap 15-20

Kaart van:

Doel	Datum leerling	Datum prof	Datum meester
Ik denk terug aan wat ik heb geleerd over mijn wijk.			
Ik ken de belangrijkste afspraken en regels in het verkeer.			
Ik neem veilig deel aan het verkeer als ik fiets, loop en speel.			
Ik ken de basistopografie van: ❑ Nederland: provincies en hoofdsteden; ❑ Nederland: rivieren, zeeën en meren; ❑ Nederland: grote plaatsen en (natuur)gebieden ❑ Europa: landen en hoofdsteden; ❑ Europa: rivieren, zeeën en meren; ❑ Europa: bergketens ❑ Wereld: continenten, gebieden en oceanen; ❑ Wereld: belangrijke landen en steden;			
Ik leer werken met een kaart (van mijn dorp of stad) *(plattegrond, windroos, legenda, schaal, coördinaten, opzoeken, oriënteren, navigeren, route).*			
Ik ken de geschiedenis van mijn dorp of stad in grote lijnen.			
Ik maak kennis met belangrijk cultureel erfgoed in mijn stad of dorp.			
Ik maak kennis met de voorzieningen en de recreatie van mijn stad of dorp.			
Ik krijg inzicht in de werkwijze en indeling van het bestuur op gemeentelijk niveau.			
Ik vergelijk mijn stad/dorp met een dorp/stad in de omgeving *(dorp, stad, platteland).*			
Ik help mee om van mijn dorp of stad een fijne en veilige plek te maken.			

Spel en onderzoek

Ik verken

Ik kan (met hulp) een probleem of vraag formuleren.			

Ik maak een plan

Ik kan twee of meer oplossingen bedenken en de beste uitkiezen.			

Ik doe

Ik selecteer wat bruikbaar is uit de informatie die ik gevonden heb.			

Ik vertraag

Ik presenteer wat ik heb geleerd.			

Ik ben digitaal vaardig

Ik maak een presentatie in bijvoorbeeld PowerPoint, Google Presentation of Canva			

Versie mei - juni 2023

Taal

Thema: Mijn stad of dorp

Stap 15 - 20

Kaart van:

Tekstsoorten

	Ik lees en luister: Tekst in portfolio:	Ik spreek en schrijf Tekst in portfolio:
Een routebeschrijving		
Een eenvoudige formele brief met *datering, adressering, aanhef (Geachte/Beste) en ondertekening (Hoogachtend/Met vriendelijke groet).*		
Aantekeningen		

Doel	Datum leerling	Datum prof	Datum meester
Ik lees en luister			
Ik kan benoemen waar een geschreven tekst vooral over gaat *(hoofdgedachte, onderwerp).*			
Ik kan het antwoord op een vraag opzoeken in een tekst.			
Ik kan aantekeningen maken waarbij ik de informatie uit de tekst gestructureerd weergeef.			
Ik spreek en schrijf			
Ik pas mijn taalgebruik aan de lezer / luisteraar aan *(formeel, informeel, dialect, straattaal).*			
Ik beschrijf een route zó dat een ander het begrijpt.			

Mei - juni 2023

Taal
Ik spreek en schrijf
Stap 9 - 14

Kaart van:

Doel	Datum leerling
Ik verken met hulp wat ik al weet over een onderwerp.	
Ik verken met hulp wat ik nog weet over een ervaring.	
Ik verzamel met hulp informatie voor mijn tekst of presentatie.	
Ik bereid met hulp voor wat ik wil gaan zeggen en op welke manier.	
Tijdens een gesprek wacht ik op mijn beurt.	
Tijdens een gesprek luister ik naar wat een ander zegt.	
Ik doe mee in een gesprek door te reageren, vragen te stellen en te beantwoorden.	
Ik blijf bij het onderwerp tijdens een gesprek of presentatie.	

Taal
Ik spreek en schrijf
Stap 15 - 20

Kaart van:

Doel	Datum leerling	Da pr	
Ik verzamel informatie voor mijn presentatie.			
Ik beantwoord eenvoudige vragen naar aanleiding van mijn presentatie.			
Ik verzamel informatie uit verschillende bronnen en schrijf hiermee een eigen tekst.			
Ik gebruik in mijn geschreven tekst woorden die ik goed ken.			
Ik ondersteun mijn woorden non-verbaal *(houding, intonatie, mimiek).*			
Ik kan een kort gesprek beginnen, gaande houden en beëindigen.			
Ik stem mijn taalgebruik af op de lezer of luisteraar, zoals: *formeel, informeel, beleefd, dialect, jongerentaal, vaktaal, lichaamstaal.*			
Ik spreek in (eenvoudige) zinnen.			
Ik spreek verstaanbaar.			

Taal
Ik spreek en schrijf
Stap 21 - 24

Kaart van:

Doel	Datum leerling	Datu prof
Ik vraag door om aan de juiste informatie te komen.		
Ik verzamel informatie voor mijn presentatie.		
Ik beantwoord vragen naar aanleiding van mijn presentatie.		
Ik verzamel informatie uit verschillende bronnen en schrijf hiermee een eigen tekst.		
Ik gebruik in mijn gesproken/geschreven tekst samengestelde zinnen met voegwoorden zoals *en, maar, want, omdat, als, hoewel.*		
Ik gebruik goede manieren om aan het woord te komen.		
Ik probeer verschillend taalgebruik uit en verken wat bij mij past zoals: *formeel, informeel, beleefd, dialect, jongerentaal, vaktaal, lichaamstaal.*		

Dagboekfragment Slavernij verleden

- Voorlezen
- Bronnen
  - Tijdzaken
  - Canon van Nederland
  - Lesson Up: Veerkracht & Verzet: https://www.lessonup.com/nl/lesson/Bev5u6dP9RyyH4viH
- Aantekeningen
  - In een schrift
  - Venn-diagram
- Dagboekfragment
  - Kenmerken
  - Voorbeeld
- Opdracht
  - Schrijf een dagboekfragment vanuit het perspectief van een tot slaaf gemaakte persoon die in verzet komt.

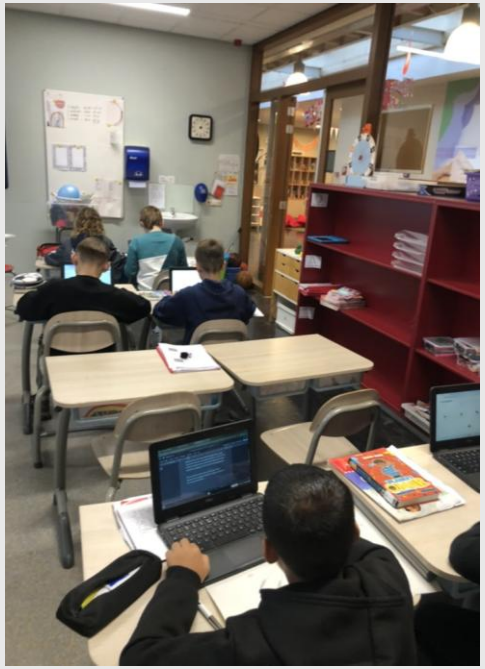

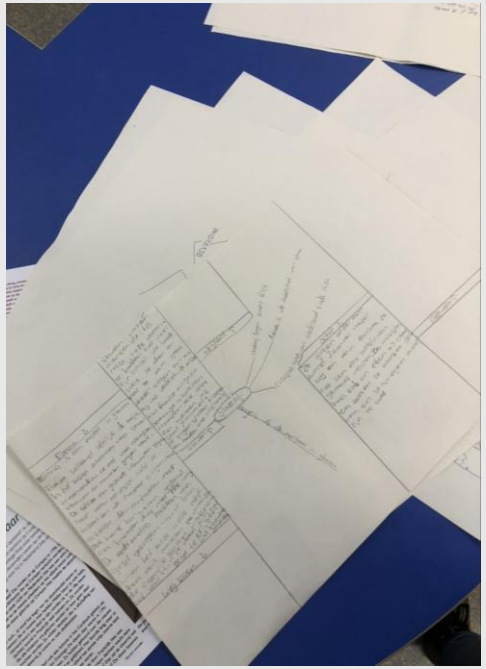

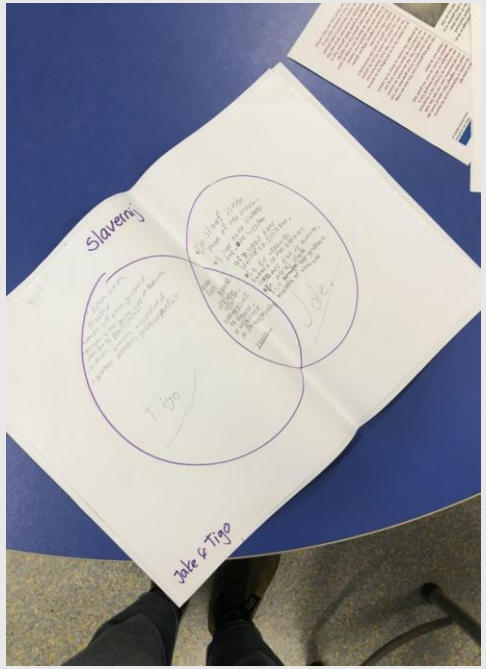

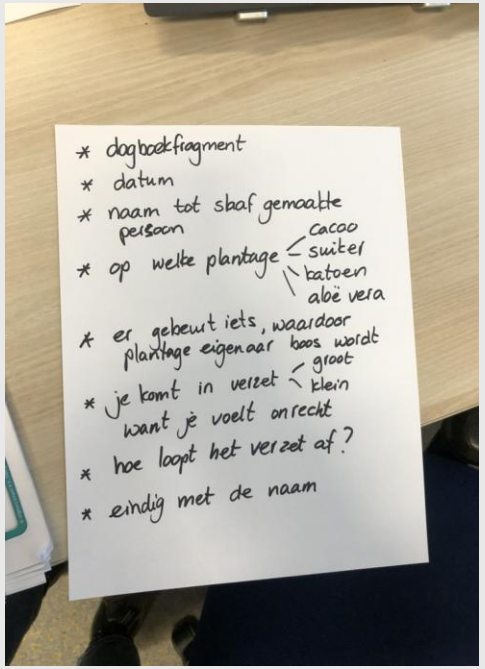

Slavernij verleden

TEKSTEN SCHRIJVEN.

Kinderen hebben een hoofd vol verhalen. Laat ze eruit!

Jezelf uitdrukken. Ervaringen verwerken. Je verbeeldingsspier trainen. Gedachten ordenen. Verhalen vertellen. Nieuwe woorden leren. Structureren. Rijke taal gebruiken. Beter begrijpen. Uit je woorden komen. Meer leesplezier.

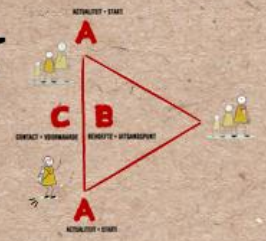

Maak Contact en gebruik de Actualiteit als start. Bijvoorbeeld een eigen ervaring. Schrijf vanuit de Behoefte om iets te onthouden, door te geven, te ordenen of omdat het gewoon fijn is.

VOORAF

Kies een onderwerp dat aansluit bij de actualiteit in je groep. Een goed onderwerp roept een diversiteit aan ervaringen, meningen, ideeën en kennis op.

Bereid de activiteit voor door je af te vragen:

- Welk(e) ervaring, mening, idee of kennis heb ik zelf bij dit onderwerp?
- Welke ervaringen, meningen, ideeën of kennis verwacht ik dat kinderen hebben?
- Welke tekstsoort wil ik met kinderen gaan schrijven? Heb ik er een voorbeeld van?

OP VERHAAL KOMEN

Introduceer het onderwerp, bijvoorbeeld met:

- Een kort rondje: geef een opdracht zoals: "Noem iets waar je op kunt zitten". Laat ieder kind iets noemen.
- Een boek, tekst(fragment), gedicht, probleem, voorwerp, afbeelding, filmpje of eigen ervaring.

AAN DE SLAG

1. VERTELRONDE

Ga in de kring in gesprek over het onderwerp.

- Vertel over en vraag naar eigen ervaring, mening, ideeën en/of kennis. Vraag bijvoorbeeld: "Wie heeft er ook weleens..."
- Laat één of enkele kinderen aan het woord. Houd de focus op het onderwerp en bespreek verschillende aspecten, zodat iedereen ideeën krijgt bij het onderwerp.
- Focus je op het echt begrijpen van elkaar en het goed onder woorden brengen van details.

2. TWEETALGESPREK

Laat kinderen in tweetallen verder praten.

- Geef een heldere opdracht, bijvoorbeeld: "Vertel over een keer dat je ...".
- Maak ook duidelijk wat je verwacht van degene die luistert.

3. SCHRIJFOPDRACHT

Geef een duidelijke schrijfopdracht.

- Zet de opdracht ook op papier (en/of bord);
- Geef houvast voor de opbouw van de tekst;
- Benoem de criteria waar de tekst aan moet voldoen, bijvoorbeeld over inhoud of schrijfstijl.

Verbind schrijven aan het gesprek oa door:

- Belangrijke woorden noteren in een mindmap, schema of lijstje:
- De vertelronde afsluiten met een (teken)lijstje: iedereen noteert 2 à 3 ervaringen of ideeën over het onderwerp.

Verbind onderzoek aan het gesprek oa door:

- Aantekeningen terugleezen:
- Een bron lezen, beluisteren of bekijken:

4. PRESENTEREN EN/OF PUBLICEREN

Teksten willen gelezen worden.

- Laat voorlezen in een mooie stoel, lekker lezen in tweetallen, in een klein groepje of in een grote groep;
- Maak met de teksten een eigen boek, post een blog, presenteer op de tekstenmuur. gebruik voor een thema of deel op een andere manier;
- Leer kinderen op een positieve en opbouwende manier op elkaars werk te reageren.

Gebruik de bouwstenen : Teksten reviseren

VAN BINNENUIT

Deze kaart is bedoeld ter ondersteuning en versterking van vakmanschap van binnenuit. De inhoud is gebaseerd op actuele inzichten uit theorie en praktijkgericht onderzoek. De kaart vind je in de online omgeving van IK Ontwikkel op het bord taal.

ik ontwikkel

Zijn er nog vragen?

Anneleen Mulder - IK Ontwikkel
Anneleen@van-binnenuit.com

Esther van Huisstede - Leerkracht PO/ Master student taalbewust lesgeven
esthervanhuisstede@gmail.com

landelijk netwerk taal

Bronnen

- Vakliteratuur
  - De Lint, P. & Van Norden, S. (2022). *Wat een goede tekst*. (Boom)
  - Van Koeven, E. & Smits, A. (2020). *Rijke taal. Taaldidactiek voor het basisonderwijs*. (Boom)
  - Vaessen-Moonen, L. (2025). *Door taal de wereld ontmoeten. Samenhangend en betekenisvol taal- en leesonderwijs*. (Boom)
  - Van den Brink, A. & Scholten, T. (2024). *Creatief met taal*. (Coutinho)
  - Hochman, J.C. & Maloney, K . (2024). The Writing Revolution 2.0. (Sybex Inc., U.S.)
- Boeken
  - De zee kwam door de brievenbus (Selma Noort)
  - Gevaarlijk water (Marthe Jongbloed)
  - Viriginia (Ida Does)
  - Een vrolijke optocht voor Keti Koti (Henna Goudzand Nahar)
  - Mani Schaafijs (Zindzi Zevenbergen)
  - Karel en de Elegast
  - Hoe fel de zon ook scheen (Arend van Dam)
- Website
  - www.canon.nu
  - www.slimmeteksten.nl
  - https://www.lessonup.com/nl/lesson/Bev5u6dP9RyyH4viH
  - www.klassiekersindeklas.nl

Wilhelmina Drucker

Wilhelmina Drucker was een meisje dat sterk in haar schoener
Vroeger had haar vader haar in de steek gelaten, omdat hij ge
wou, Wilhelmina leefde in armoede met haar moeder en zus.
wou graag een politicus worden maar in haar tijd mochten vr
niet, omdat vrouwen geen rechten hadden. Maar zij moest e
gaan zorgen dat vrouwen ook een politicus mogen worden!

Wilhelmina Drucker is geboren op 30 september in 1847 als Wilhelmina Elisabeth Lensing, omdat haar vader zich schaamde voor zijn twee dochters deed hij alsof ze niet bestonden. Wilhelmina was ook het jongste kind dus ze had niet veel te zeggen. De vader van Wilhelmina liet het gezin in de steek. Daarna kreeg haar vader een nieuwe familie die in alle luxe leefde. Wilhelmina bleef met haar moeder en zus in armoede achter. Na de dood van haar vader zagen de gemeente haar nog steeds niet als zijn dochter. Maar dit hield haar niet tegen om de eerste vrouwelijke politicus te worden!

Opkomen voor anderen!

Wilhelmina vond het belangrijk om op te komen voor mensen die het n
en werden buitengesloten, omdat zij dit zelf had meegemaakt en ze wil
anderen. Want Wilhelmina leefde in de tijd dat mannen alles mochten er
vindt het voortrekken van mannen onrechtvaardig.

Wilhelmina trok de straat op want ze wou verandering, niemand had ooit
begonnen rotte appels en peren op haar te gooien, ze lachte haar uit en ze
viswijf genoemd of mannenhater maar Wilhelmina bleef door strijden. Hier
Wilhelmina zelfs een rechtszaak tegen haar halfbroer, want hij vond het allen
normaal wat ze deed.

De Dolle Mina´s

Wilhelmina begon ook een eigen groep D
Mina´s. De Dolle Mina´s is een feministe
Amsterdam waar alleen vrouwen zich aa
sluiten. Het woord feminisme betekent he
voor vrouwenrechten bijvoorbeeld tegen
seksueel geweld. Hierdoor is Wilhelmina
geworden door heel Nederland en kwame
vrouw voor haar op. Op 23 januari 1970 w
actie. Er waren veel verschillende acties, zo
orsetten verbranden. Nadat Wilhelmina was overleden deden ze het korsetten

Informatieve tekst

- Bronnen
  - Tijdzaken
  - Welkom in de IJzeren Eeuw
  - Zelf op zoek
- Aantekeningen
  - Schrift
  - Mindmap
  - Steekwoorden in Word
  - Ontdek eigen voorkeur
- Informatieve tekst
  - Kenmerken
  - Wie-wat-waar
  - Nieuwsbericht
  - Persoon
  - Iets uit Industriële Revolutie

n zo niet dan kom je het te weten als je deze tekst leest.
ing van Nederland uit het huis van Oranje-Nassau. Hij leefde in
nmachines daarom word hij koning koopman genoemd.

n I?

an Oranje-Nassau of Willem I Frederik) was de
d uit het huis Oranje-Nassau. Willem I was niet
land, dat was namelijk Lodewijk Napoleon

Haag op 24 augustus 1772. Zijn vader was
moeder was prinses Wilhelmina van Pruisen.
ond Willem Frederik bekend als Willem VI. In
icht Wilhelmina van Pruisen en samen kregen

prins en opvolger van zijn vader. Toen Napoleon in 1813 verslagen
llem V aangewezen om de koning van Nederland te worden. In
derlanden.

ad Willem I in Nederland?

had op de infrastructuur. Hij
or de spoorlijnen tussen

e Bank en de Nederlandsche
erlands-Indië opgericht.
ndel heeft hij veel macht.

ng is de splitsing in een Eerste

en

ijk om van zijn land een eenheid te maken. Het zuiden is katholiek
en het noorden zijn protestants en nederlands. Bovendien geeft
noorden om kanalen te graven en wegen aan te leggen. Het
veel voor het noorden doet. En het zuiden moet daaraan
eds meer gemopperd in het zuiden. Als dat maar goed gaat.

Kwartet
Tweede Wereldoorlog

- Bronnen
  - Tijdzaken
  - Canon van Nederland
  - Hoe fel de zon ook scheen
  - Lang geleden
  - Foto’s
- Venn-diagram
- 4 onderwerpen
  - Hongerwinter
  - Treinstaking
  - Verzet
  - Geallieerden
- Hoe zit een kwartet in elkaar
  - Inhoud
  - vormgeving
- Spelen maar

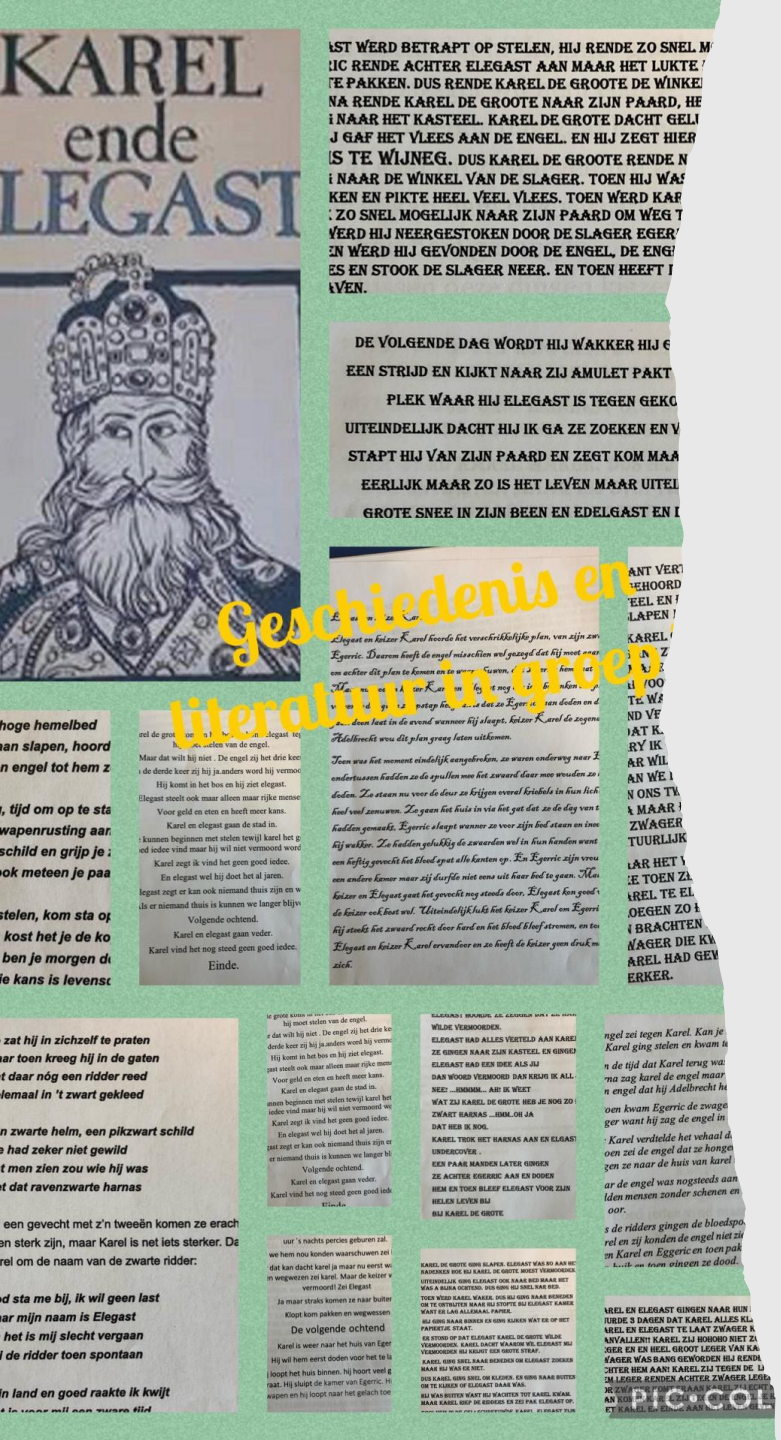

Verhaal op rijm Middeleeuwen

- Bronnen
  - Tijdzaken
  - Boek Karel en de Elegast
  - Welkom in de Middeleeuwen
  - Canon van Nederland
- Ridderroman
  - Karel de Grote
  - Kenmerken
- Opdracht
  - Hoe loopt het verhaal af
  - Rijm
  - Lettertype
  - Voordragen

Stap voor stap

Elke nieuwe stap volgt op de vorige.
Ontwikkelen op de wijze en in het tempo wat bij jou past.

01	02	03	04	05	06	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	..

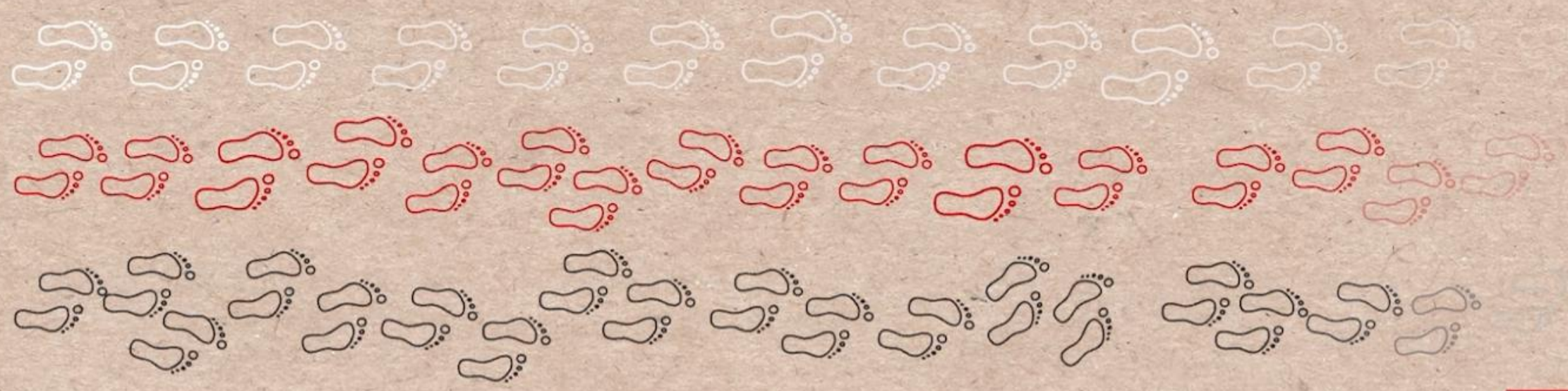

ik ontwikkel

VAKMANSCHAP VAN BINNENUIT

INHOUDEN HELDER

Weet wat kan én moet geleerd. En wanneer.

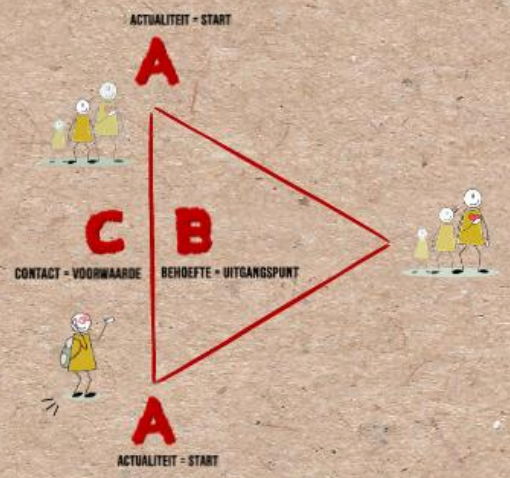

HET LEREN EVALUEREN

Meet en weet wat kinderen kennen en kunnen.

ACTIVITEITEN ONTWERPEN

1. Zorg dat er voor ieder kind te leren valt.
2. Beschrijf kwaliteit in handelen.

Zo doen wij dat!

DE MOOISTE DINGEN ONTSTAAN VAN BINNENUIT .VAN-BINNENUIT.COM